PRVNÍ CHVÍLE STUDIA NA VYSOKÉ ŠKOLE: AKADEMICKÁ A SOCIÁLNÍ INTEGRACE DO STUDIA

FIRST MOMENTS AT A UNIVERSITY: ACADEMIC AND SOCIAL INTEGRATION INTO STUDY

Tereza Vengřinová[1]

[1] Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

První chvíle studia jsou běžně pro studenty, kteří nově vstupují do prostředí vysoké školy, obdobím bohatém na změny a příležitosti (např. osamostatnit se a převzít odpovědnost za sebe a své vzdělávání). Pro Vlka et al. (2017) i pro Pratta et al. (2019) je proces, kterým student prochází po nástupu do studia, klíčový pro jeho budoucí (ne)úspěch ve studiu. Úspěchem se v tomto případě myslí udržení vysokoškoláka ve studiu, jeho postup do následujících semestrů a následně absolvování terciárního stupně vzdělávání. Avšak v současné době není možné pozorovat proces klasické integrace do studia, který popsal Tinto (1975), jelikož především přímý sociální kontakt je velice omezen. Tento příspěvek si proto klade za cíl zmapovat a přiblížit první momenty průběhu akademické a sociální integrace do studia v současných podmínkách nařízené distanční výuky pohledem vysokoškoláků, kteří nastoupili do svého prvního studijního programu/oboru.

Klíčová slova: *akademická integrace, sociální integrace, vysoká škola, začínající student, distanční vzdělávání*

Abstract

The first moments of study are normally a time of change and opportunity for students who are new to the university environment (e.g. to become independent and take responsibility for themselves and their education). For both Vlk et al. (2017) and Pratt et al. (2019), the process a student goes through after entering university is crucial for their future (lack of)success in their studies. Success in this case means the student does not drop out, progresses to subsequent semesters and then graduate from tertiary education. However, the process of traditional integration into studies described by Tinto (1975) cannot be observed at present, as direct social contact in particular is very limited. Therefore, this paper aims

to map and present the first moments of the process of academic and social integration into studies in the current conditions of mandated online education through the perspective of undergraduates who have entered their first degree programme/field of study.

Keywords: *academic integration, social integration, university, newcomer, distance education*

1 Úvod

Současná situace ovlivněná pandemií onemocnění COVID-19 otevřela v prostředí českého vzdělávání mnoho otázek v různých oblastech, kterým se do té doby nevěnovala příliš pozornost. Jednou z těchto oblastí je proces integrace do studia na VŠ. Integrace probíhá dle Tinta (1975) do dvou sfér, akademické a sociální. Právě integrace skupiny vysokoškoláků, která nastoupila do svého prvního studijního programu na vysoké škole v době distanční (online) výuky, je současnou situací výrazně ovlivněna. Závažnost tohoto problému vnímá i MŠMT (2020), které na začátku akademického roku (2020/2021) uspořádalo webinář zaměřený právě na integraci vysokoškoláků do studia. Rovněž vysoké školy se o tuto problematikou začaly zajímat a své studenty prostřednictvím online nástrojů motivovat a udržovat s nimi kontakt. Avšak doposud chybí pohled na situaci od přímých aktérů tohoto procesu, studentů.

2 Teorie

Úspěšnou integraci, jak do akademické, tak i do sociální sféry studia, považuje Tinto (1975) za klíčovou pro udržení jedince ve studiu. Brouwerová et al. (2016) uvádí přímou souvislost mezi mírou vysokoškolákovy integrace do studia a jeho studijními výsledky. Blíže se zaměřuje na sociální integraci, pro kterou je klíčové navazování a udržování kontaktu s kolegy i zaměstnanci VŠ, začlenění se do kolektivu a možnost osamostatnit se od rodiny. S těmito znaky sociální integrace je propojena hlavní složka akademické integrace, tedy přijetí role studenta (Whitehead & Wright, 2017). Úspěšná integrace je v současné době ovlivněna omezením přímého osobního kontaktu a online prostředím, ve kterém se převážná část vysokoškolské výuky odehrává. Právě distanční vysokoškolskou

výuku probíhající v online prostředí reflektují aktuální výzkumy, kromě předkládaného také zahraniční (např. Ali, 2020; Ananga, 2020; Bensaid & Brahimi, 2020; Gradišek & Polak, 2021). Distanční výuka (v současnosti především výuka v online prostředí) je založena na principech autonomního učení, samostatnosti studentů, usměrňování studujícího, práce s motivací a možnostech využívat nejrůznější nástroje ICT (Simonson et al., 2016; Zlámalová, 2007).

3 Metodologie výzkumu

Cílem tohoto příspěvku je zmapovat a přiblížit první momenty průběhu akademické a sociální integrace do studia na VŠ v současných podmínkách nařízené distanční výuky a to pohledem vysokoškoláků, kteří absolvovali semestr svého prvního studijního programu. Proto byl zvolen kvalitativní přístup, konkrétně polostrukturované rozhovory s 10 začínajícími studenty. Ty byly provedeny po konci jejich prvního semestru studia (a zkoušek). Kritéria výběru respondentů byla následující: (1) studenti učitelského oboru, kteří jsou zapsáni (2) do svého prvního studijního programu/oboru a to (3) v denní, resp. prezenční formě studia. Všechny uskutečněné rozhovory byly doslovně přepsány, následná analýza proběhla induktivní metodou, konkrétně technikou otevřeného kódování. Jelikož analýza dat byla provedena v programu Atlas.ti, byly kódy snadněji rozřazeny do skupin a kategorií, následně byly zpracovávány a analyzovány na základě síťových náhledů, díky čemuž bylo možné určit a zaznamenat jejich vzájemnou vazbu.

4 Výsledky

Proces akademické i sociální integrace do vysokoškolského prostředí má několik rovin, ve kterých je možné ho sledovat a identifikovat (hledání a nalézání nových kontaktů, strategií pro orientaci ve vysokoškolském prostředí – informačním systému, jazyku atd.). Ukazuje se, že podoba dnešní vysokoškolské výuky i komunikace tento proces ovlivňuje. Studenti (respondenti) se cítí nejistí ve svých krocích a nemají pevněji vybudované nové sociální kontakty s kolegy ze stejného programu/oboru. Častěji se tak buď spoléhají na své již stávající kamarády ze SŠ, nebo když už hledají pomoc u svých kolegů, tak prostřednictvím sociálních sítí. V průběhu prvních měsíců se mění jejich motivovanost k navazováním nových kontaktů (vazeb) stejně jako strategie, kterými tyto nové

vazby vytváří. To je úzce spojeno s jejich akademickou integrací, jelikož často potřebují tyto nové kontakty právě proto, aby mohli např. vyhotovit závěrečný úkol a úspěšně tak ukončit zapsaný kurz. Tam kde na začátku semestru stačili kamarádi ze SŠ se s průběhem semestru ukazují jako nezbytné právě kontakty mezi kolegy ze stejného oboru, byť nejsou mnohdy tak pevné, jako právě kamarádství ze SŠ.

5 Závěry a diskuse

I když zvolený kvalitativní přístup neumožňuje zobecnit výsledky na celou populaci studentů prvních ročníků, odkrývá zajímavé výsledky, o kterých se můžeme domnívat, že se budou vyskytovat u studentů podobných charakteristik jako v představeném šetření. Na základě výsledků je možné říct, že proces akademické i sociální integrace ovlivňuje současná situace a nařízená distanční výuka na VŠ. Respondenti se mnohdy necítí být studenty VŠ, nejsou si jistí ve svých krocích (vypracovávání seminárních prací, komunikace s vyučujícími atd.). Často nachází útěchu a podporu u svých přátel ze SŠ. Což jde proti Tierneyově (1999) vizi, že student by se měl odpoutat od starého a známého, aby se mohl plně integrovat do nového prostředí. Na druhou stranu ale hledají pomoc i u svých nových kolegů, a to především s otázkami týkajících se přímo jejich programu/oboru. O tuto pomoc žádají primárně prostřednictvím sociálních sítí. Také jejich motivovanost ke studiu se v průběhu prvního semestru proměňuje, někteří respondenti tento semestr přirovnávají k houpačce. Když zjistili, jak si uspořádat rozvrh a napsali první email vyučujícímu, cítili se více motivovaní, naopak během prvních týdnů jejich motivovanost klesala s množstvím, a ne vždy zcela jasně řečeným, informací. Což ale vedlo právě k sociální integraci, kdy respondenti začali na sociálních sítích vědomě hledat své kolegy z programu/oboru a vzájemně si pomáhat. Proces vzdělávání v těchto specifických podmínkách reflektují také zahraniční výzkumy (např. Ali, 2020; Ananga, 2020; Bensaid & Brahimi, 2020 Kumar, 2020), které poukazují na potřebu dalšího výzkumu v rámci nařízené distanční výuky na úrovni terciárního vzdělávání.

6 Literatura

Ali, W. (2020). Online and remote learning in higher education institutes: A necessity in light of COVID-19 pandemic. *Higher Education Studies*, *10*(3), 16–25.

Ananga, P. (2020). Pedagogical considerations of e-learning in education for development in the face of COVID-19. *International Journal of Technology in Education and Science*, *4*(4), 310–321.

Bensaid, B., & Brahimi, T. (2020, April 15). Coping with Covid-19: Higher education in the GCC countries. RII Forum, Athens, Greece. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62066-0_12

Brouwer, J., Jansen, E., Flache, A., & Hofman, A. (2016). The impact of social capital on self-efficacy and study success among first-year university students. *Learning and Individual Differences*, *52*, 109–118.

Gradišek, P., & Polak, A. (2021). Insights into learning and examination experience of higher education students during the Covid-19 pandemic. *Journal of Contemporary Educational Studies/Sodobna Pedagogika*, *72*, 286–307.

Kumar, R. (2020). Assessing higher education in the COVID-19 era. Brock Education: *A Journal of Educational Research and Practice*, *29*(2), 37–41.

MŠMT. (2020, 9. října). *Pozvánka na webinář MŠMT pro vysoké školy „Prváci v pandemii: Co udělat pro sociální a akademickou integraci studujících v prvních ročnících"*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. https://www.msmt.cz/ vzdelavani/vysoke-skolstvi/pozvanka-na-webinar-msmt-pro-vysoke-skoly-prvaci-v-pandemii

Simonson, M., Zvacek, S. M., & Smaldino, S. (2016). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education.* Information Age Publishing.

Pratt, I. S., Harwood, H. B., Cavazos, J. T., & Ditzfeld, C. P. (2019). Should I stay or should I go? Retention in first-generation college students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, *21*(1), 105–118.

Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, *45*(1), 89–125.

Tierney, W. G. (1999). Models of minority college-going and retention: Cultural integrity versus cultural suicide. *Journal of Negro Education*, *68*(1), 80–91.

Vlk, A., Drbohlav, J., Fliegl, T., Hulík, V., Stiburek, Š., & Švec, V. (2017). *Studijní neúspěšnost na vysokých školách.* Sociologické nakladatelství.

Whitehead, P. M., & Wright, R. (2017). Becoming a college student: An empirical phenomenological analysis of first-generation college students. *Community College Journal of Research and Practice*, *41*(10), 639–651.

Zlámalová, H. (2007). Distanční vzdělávání – včera, dnes a zítra. *e-Pedagogium*, *7*(3), 29–44.